

Minden vissza?

(Negyvenéves történet)

Augusztus 29-én megkezdődött az új időszámítás. Gábor öcsémmel visszaköltöttünk Pécsre.

A késő nyári tájban ugyanúgy gurultunk Gyórból előbb Székesfehérvár, aztán Szekszárd, majd a végállomás felé, mint 1973-as eljövételünk óta oly sokszor. Ám ezúttal ebben az utazásban volt valami diadalszerű, valami visszahódítás-érzés, legalábbis a számomra. Valószínűleg apáméknak is, és nem csupán amiatt, hogy a két fiú a jelek szerint sínen van, ráadásul végül egyáltalán nem baj, hogy együtt kezdhetik az egyetemet, mintha így lett volna elrendelve. Pécsre térnek vissza, ahol születtek, ahová örömmel mennek, ők pedig, a szülők, tudhatják, hogy hirtelen elég messze szakadó gyermekeik jó helyen lesznek, számtalan régi baráttól, ismeróstól körülvéve. Annak idején nekik is Pécs volt fiatalságuk városa, ahol a legfontosabbak megtörténtek velük, és ha természetes vargabetűkkel, győri, pannonhalmi kitérőkkel is, csak visszatérünk oda, ahol... a legjobb.

Apám még tartott egy kis prédikációt fiai számára, vagyis inkább afféle politikai helyzetelemzést. Gorbacsov ide, állítólagos enyhülés oda, azért itt még a kommunisták az urak, és volt bencés diákként jobb, ha csöndesen elvagyunk és megtartjuk magunknak a különvéleményünket. Ugyebár, tudhatjuk, hogy a rendőrségen szívesen olvasgatják a levelezésünket, legyen ez elég intő jel arra nézve, kikkel van dolgunk. Lesz úgysis egyéb feladatunk, mert az egyetem az egyetem, fel kell kötni a gatyát alaposan. Elhangzott az a szentencia is, amit hat évvel korábban, Pannonhalmára menet hallottam tőle először, miszerint az elején kell behúzni, mert a tanár az már csak olyan szerzet, hogy képes egykettőre elkönyvelni egy tanulót, legyen az akár egyetemi hallgató, annak alapján, amit az első pár hét során megállapít róla. És ha rögtön leszerepelünk, azon szinten lehetetlen lesz változtatni.

Megértettük és megígértük. Tudtuk, hogy már csak ezt a napot kell végig-asszisztálni, aztán itt maradunk magunkban, és úgysis azt teszünk, amihez csak kedvünk szottyán. Akár tanulhatunk is, amit e pillanatban még komolyan gondoltunk, elvégre ezért törtük magunkat oly nagyon, főleg én...

A szállásunk, mintegy beszélő helyszínként, az Ifjúság útján volt.

Pontosan szemben régi, kedvenc tartózkodási helyemmel, a 400 ágyas klinikával, és nem elhanyagolható módon, egyaránt ötpernyi sétára a bölcsészkartól és az orvoskar elméleti tömbjétől.

Iluska néninél. Nagyanyám, amikor biztos lett, hogy unokái visszatérnek Pécsre, rögvest riadóztatta még fellelhető barátnőit, akikkel ő annak idején a professzorfeleségek koszorújában működött. Rákosiné lett az akció motorja, és egy-

kettőre megszületett a megoldás: Iluska néni, aki tán bejárónőként tevékenykedett náluk korábban, immár megözvegyülve (a férje leesett a tetőről) szívesen befogadja csöndes kis házikójába e jó családból származó, tisztos fiatalembereket.

A házikó kapujától néhány lépcsőfokon felmenve egy indokolatlanul nagy előtérben találtuk magunkat, ahonnan az összes többi helyiség nyílt, valamint egy kijárat hátrafelé, a teraszra és a mögötte lévő kertre. Itt élt Iluska néni Bodri nevű, dakszliszerű kutyájával.

A rendelkezésünkre bocsátott szoba a század első fele hálószobájának legtipikusabb kispolgári példája volt: két hatalmas, támlás ágy, egymásnak tolva, jobb és bal oldalon egy-egy éjjeliszekrényvel, valamint két behemót, dupla ajtós szekrény. A zsúfoltságot tetézte még egy tükrös, puffal ellátott öltöződő, egy asztal és a hozzá tartozó két félköríves karszék – mind-mind ugyanannak a garnitúrának a darabjai, amit annak idején, fél évszázaddal korábban az ifjú házaspár Márton József és felesége, Ilona valószínűleg nászajándékba kaphatott vagy vett magának. Alapvetően elégedetten szemléltünk körbe új otthonunkban, ami messze kényelmesebbnek és a maga módján fényűzőbbnek tetszett, mint a pannonhalmi hálók sora, ahol a korábbi éveket töltöttük. Egy dolog szűrt csak szemet, és bizony nehéz lett volna nem észrevenni: az ablak alatt, a falon, ahol feltételezhetően a fűtőalkalmatosság helye volt, e pillanatban csupán egy nagy lyuk éktelenkedett.

A gázt most vezetik be, magyarázta Iluska néni, jövő hétre készen lesznek, mondta, igaz, fejszóvalva, mint aki szégyelli kicsit ezt a fennforgást, főképp annak fényében, hogy eredetileg úgy ígérték, mire a fiúk megérkeznek, minden készen lesz.

A gázszerelés miatt gyakorlatilag használhatatlan volt a fürdőszoba is, illetve rögvést figyelmeztettek, hogy amikor itt vannak a mesteremberek, mindig bizonyosodjunk meg róla, merre tartózkodnak, mielőtt használjuk a vécét.

Mindezek azonban az első pillanatban teljesen jelentéktelen körülményeknek tűntek. Elvégre most érkezünk meg a szabadság birodalmába, és még nyár volt, elsőként a gólyatábor kalandjai vártak, és aztán mi még...

Délután, amikor végleg magunkra maradtunk, nem is volt kérdés, hová vessen első utunk. A háztól két percre lévő 30-as buszvégállomásról bementünk a Széchenyi térre. Ez önmagában valamiféle elégtétellel töltött el: itt vagyunk, és nem úgy, mint sok-sok éven át, amikor turistaként bámészkodunk, hanem, kérem, itt lakunk, lakcímünk van, és nem utazunk haza pár nap múlva, sem a jövő hónapban, mi több, lehetőleg soha. És elballagtunk a Gábor utca 3. számú házhoz, ahová születünk, és ahol elkezdjük felfedezni a világot. Az a világ hatalmasnak tűnő szobákról, óriási, fonott székekkel teli teraszról és egy végtelen kertről szólt, ahol galamb bűgött és hintázni lehetett a fügebokor mellett lévő fa ágára szerelt hintán.

Egy csöndes és zárva lévő ház előtt toporogtunk kicsit. Megmarkoltam azt a vaskos, hatalmas rézkilincset, amire jól emlékeztem, és egy pillanatra mintha kezem fogtam volna a nagyszüleimmal, keresztapámmal és fiatal szüleimmal, akikkel ifjú házaspárunkban a legfontosabb események e falak mögött történtek.

A mi új, Ifjúság úti házuknak is megvolt a maga sajátos élete, történései. Iluska néni hajnalban talpon volt már, Bodrit szólongatta, és jött-ment, dolgozga-

tott, nem éppen hangosan, de elég zajt csapva ahhoz, hogy az egyetemista ifiurak korábban megébredjenek, mint ahogy szerettek volna. Barátnői köre rendszeresen megjelent: Rákosiné, voltaképp Rózsa néni, továbbá Babszi néni, akiről sosem derült ki, hogy a neve minek a becézése; és többnyire ott volt még egy aszott, mindig feketébe öltözött asszony, akit, mivel nem jegyeztük meg, pontosan kicsoda, csak Kányának hívtunk. Ez a kompánia együtt kávézgatott, teázgatott, és meglehetősen hangosan társalgott, akár már reggel hétkor, ha úgy hozta az élet, hogy beugrottak Iluskához egy kis friss zöldségért. Velünk főképp a professzorözvegy Rózsa néni foglalkozott, és ő is inkább Gáborral, hiszen ő tanult orvosnak. Úgy tűnt, hogy derék, igyekvő fiatalembert ismert meg benne, mert nemsokára meghívta a lakására, abba a János utcai házba, ami híres volt az ott élő orvosprofesszorokról: Rákosiékon kívül korábban ott laktak Szentágothaiék, Donhofferék még akkoriban is, az 1950-es, 1960-as évekbeli orvostudományi „aranycsapat” további jelesei. Mivel az ő fia, ahogy nagyanyámtól mi emlegetni hallottuk, a Jancsika nem lett orvos, Rózsa néni hirtelenjében Gáborban találta meg a méltó „utódot”, mert a látogatást nem afféle udvarias vizitnek szánta, hanem neki ajándékozta a néhai mikrobiológus Rákosi prof mikroszkópját és a hozzá tartozó, néhány dobozra rúgó metszetet is.

De megérkezésünk után Iluska néni és barátnői legfőképpen azon aggódtak, hogy vajon hogyan és elsősorban mikor lesz kész a gázszerezés. Mert a mesterek nem nagyon csipkedték magukat, mi több, mindig felmerült valami újabb bonyodalom. Vagy épp nem akadt megfelelő cső, kóc, hegesztőszerszám, netán ember. Mert olyasmi elő-előfordult, hogy Hosszúék (kiderült, mintegy beszélő névként így hívják a főnököt) egyáltalán nem jelentek meg, amit utóbb természetesen sok-sok kezicsókolommal dúsítva mindig megmagyaráztak, hogy miért, de a lényeg az volt, hiába teltek rohamosan a szeptemberi, majd októberi napok, a gázbekötés bizony nem készült el, a konvektorok nem kerültek a helyükre...

Csak emberrel ne kezdjen az ember!, sópáncodott rendre Iluska néni, csapkodta a kezét, és ebben nagyon egyet tudtunk érteni vele.

A kontármunka aztán csodálatos módon öltött testet. Hosszú uram egy nap mégiscsak jelentette, hogy a fürdőszoba készen van. Ám amikor megtekintettük a művet, furcsán hatott, hogy míg a fűtőtest a magasban díszlik, a bojler lent, a padló közelében kapott helyet. A győri lakásban pont fordítva van, jeleztük Iluska néninek észrevételünket, de szegény félelmében, leginkább magát nyugtatva lehurrogott, mondván mi ehhez nem értünk. Nem sokkal később megérkezett Rákosiné vezényletével a néni-kommandó, és ők voltak, akik kimondták a megfellebbezhetetlen és egyben gyászos ítéletet: ez így teljes mértékben el van fuserálva, ki látott már ilyet, hogy a bojler gyakorlatilag a földön van. Nagy kajabálás lett ebből, és végül Hosszú uramnak el kellett ismernie, hogy valamelyik tökkelütött embere ezt alaposan elszúrta, de majd ő odahat, kezicsókolom, meg lesz buzerálva, csak ne tessenek aggódni egy másodpercig sem.

Már nem aggódtunk, csak vártunk beletörődve a sors és a szocialista szerelőipar akaratába. És amikor már tényleg olyan hűvösre fordult, hogy fűtés nélkül nem lehetett volna igazán komfortosnak nevezni az albérletet, Iluska néni áthurcolkodott Babszi nénihez, mi pedig megkaptuk az ő szobáját, ahol a jó öreg vas-kályhába szépen be lehetett durrantani kora este. Lett is olyan jó meleg, hogy

lehánytuk magunkról a paplant – ugyanazt a paplant, amit aztán hajnalban már szorosan magunk köré tekertünk, mert amint kialudt a tűz és kihunytt a parázs a vaskályhában, nagyon gyorsan elkezdett kihűlni, majd vele együtt a szoba is. Reggelre megint nem volt több a hőmérséklet 15-16 foknál, ami konkrétan hidegnek tűnt a kényes fiatal emberek számára.

Sok pécsi épület akadt, amikhez a múltból szoros szálak fűztek.

Lassan, módszeresen végiglátogattuk azokat a helyszíneket, amik különösen fontosak voltak, illetve pontosabb úgy mondani: úgy libegtek elő gyermekkori lelkünkben, mint amik fontosak. A második otthon, a Szamuely u. 5/a., aztán Uránvárosnak mindazon részei, utcái, ahol többnyire megfordultunk, persze, mindig anyánk és apánk társaságában, ezért az is érdekes volt, hogy most teljesen magunk, kedvünk szerint sétafikálgatunk ide-oda, és immár senki sem szól ránk, hogy ne rendetlenkedjünk.

Mert már nem is rendetlenkedtünk. Csupán megállapítottuk, hogy a Szamuely utca hihetetlenül rövid, mint ahogy az út az óvodáig vagy az Acsády Ignác Általános Iskoláig alig pár száz méter, holott valaha expedíciónak tűnt minden alkalommal. A sulival szemközti AFIT-telep drótkerítésén át hosszan kémleltem a salakkal felszórt udvar sarkát, ahová elrontott töltőceruzám darabjait hajigáltam át az őszi sötétben, annyira restelltem, hogy szétszedtem és többé nem tudtam összeszerelni, hogy inkább így emésztettem el, és füllentettem otthon, hogy elveszett vagy ellopták. Bámultam a salakot, mintha egy szemernyi esély is lett volna rá, hogy tizennégy évvel később hirtelen megcsillan a napsugár valamelyik apró fémdarabkán, így küldve fényjeleket a gyerekkor mélyéről. Megnéztük a Kuba presszót, ittunk egy sört, aztán elballagtunk a kis piacra és a Mecsek Áruházhoz. Mindezt nem egy szuszra, hanem többszöri vizit során, és csak azért nem állítom, hogy módszeresen, mert mindegyik kirándulásunk ihletszerűen, úri jókedvünkben történt.

Ezeknek az első, új-pécsi heteknek legjellemzőbb momentumává vált, hogy folyamatosan felismertek. Többnyire nénik, ritkábban szikár, komoly öregurak. Ültünk szépen a buszon vagy sétálgattunk valahol, és egy idő után már éreztem, hogy merőn néznek. Majd elhangzott a kissé tétova, de valamiképp mégis biztosra menő kérdés, ugye te vagy a Méhes Károlyka? (Esetleg Karcsika...) Ilyenkor, és ebben hamar gyakorlatot szereztem, kedvesen, szerényen mosolyogtam, mint amikor egy királyról hullik le az inkognitója. Aztán meghallgattam az illető néni, bácsi vagy idősebb pár kiselőadását arról, pontosan honnan ismernek, milyen egykori cserkészársi, barátsági, munkatársi fokban voltak a nagyszüleimmel, apámmal vagy anyámmal, és emlékeztettek rá, hogy hol, nagyjából mikor, milyen körülmények között találkoztunk, ami nekem vagy rémlett, vagy nem. Elő kellett adnom, hogy épp mivel foglalkozom, esetleg az ismeretlen ismerősök már hallottak arról, hogy költővé avanszáltam, és biztosítottak róla, figyelemmel fogják követni irodalmi tevékenységemet.

A legcsodálatosabb felismerés a Sallai utcában történt, amikor egy kirakatot szemléltem, és egyszerre megállt mellettem egy barna kosztümös, barna kalapos asszony. Hosszan, már-már kínos szemmeresztéssel vizslatott. Amikor tovább léptem volna, végre megszólított: ne haragudjon, véletlenül nem ön a Karcsika?

Mindent beismertem. Kiderült, második általánosban ő volt a napközis tanító néni, és rémtetteimmal úgy bevésztém magam az emlékezetébe, hogy amint meglátott, azonnal belé nyilallt a felismerés, ki áll előtte.

A számunkra ismeretlenek mellett azonban még ott voltak apámék régi barátai, akikkel győri száműzetésünk alatt is tartották a kapcsolatot, akik rendre megjelentek nálunk, és ha mi Pécsre jöttünk, szinte természetes volt, hogy elmentünk hozzájuk vendégségbe. A derék barátok, szinte kivétel nélkül orvosok, azon belül is gyermekgyógyászok, tudván, hogy a Méhes fiúk Pécsre tették át a székhelyüket, már csak apámék iránti baráti tiszteletből is úgy érezték, hogy illik meghívni bennünket, és egyben biztosítottak jó szándékú segítőkészségükről, vagyis hogy forduljunk hozzájuk bármiféle problémás ügyben.

Kicsit bizonytalanul mozogtunk ezekben az amúgy ismerős otthonokban, az amúgy ismerős személyek között, mert egészen mostanáig mi csak apánk fiai voltunk, akik természetszerűleg jöttünk, együtt a családdal, de most nem volt ott apám, sem anyám, sem a család, csak mi magunk.

Gyerekek, ne az legyen ám, hogy jaj, most eljöttünk Gyszi bácsihoz vendégségbe!, intett vidáman egyik gyerekklinikai jó barátja, és hogy oldja a feszültséget, gyorsan felajánlotta a tegeződést, amivel abban a pillanatban nem tette egyszerűbbé a helyzetet és a kommunikációt.

De azért mindez jó volt. Kaptunk egy finom vacsorát, és többnyire érdekes sztorikat hallgathattunk végig, nemritkán még nagyapámról is, aki ezeknek az orvosoknak a gyógyszeriant oktatta, és még inkább apámról, ami különösen muris volt. Hiszen mint jelen nem lévő, nem ő és a barátai meséltek nagyokat hahotázva másokról, hanem apám lett a sztorik főszereplője és részben áldozata.

Megettük a bablevest, a melegszendvicset, kiittuk a sört, aztán megköszöntük, a bácsik azt mondták, hogy jöjjetek majd máskor is, ám nagyjából itt befejeződött az ezekkel a régi felnőttekkel való pajtáskodás.